

Положај жена у националним саветима националних мањина

Извештај

Покрајински заштитник грађана - омбудсман
Булевар Михајла Пупина 25, 21000 Нови Сад
Т: 021/487-41-44 Е: office@ombudsmanapv.org

САДРЖАЈ

О истраживању	3
Узорак и метод истраживања	4
I ДЕО	5
Подаци о стручној спреми чланова и чланица националног савета	7
Подаци о старосној структури чланова и чланица националног савета	7
II ДЕО	8
Полна структура функционера / чланова и чланица у националном савету	10
Информације о одборима	11
III ДЕО	12

Увод

О истраживању

Покрајински заштитник грађана - омбудсман је од 2009. године спровео два истраживања о положају жена у националним саветима, односно о њиховом учешћу у раду националних савета. Истраживања су спроведена у оквиру пројекта оснаживања жена у мањинским заједницама у циљу њиховог активнијег укључивања у рад националних савета и заступања интереса жена из реда националних мањина – 2009. самостално, а 2013. године у сарадњи са Мисијом ОЕБС у Србији у оквиру пројекта усмереног на оснаживање жена у националним саветима.

Пошто су у октобру 2014. године одржани избори за чланове и чланице националних савета националних мањина, ново истраживање треба да покаже колико је поштована законска обавеза о кандидовању 30 одсто мање заступљеног пола, односно жена на листама и колико њих је заиста изабрано у национални савет. Наиме, Закон о националним саветима националних мањина¹ у члану 72, став 5 предвиђа да на изборној листи међу свака три кандидата по редоследу на листи (прва три места, друга три места и тако до краја листе) мора бити најмање по један кандидат - припадник оног пола који је мање заступљен на листи.

Истраживањем су добијени, не само подаци о броју жена које су активне у националним саветима националних мањина, него и о функцијама које оне обављају. Прикупљени подаци пружају и детаљнији увид у активности националних савета националних мањина које се односе на унапређење положаја жена у националним саветима. Подаци су уједно важан извор информација за формулисање будућих активности Покрајинског заштитника грађана - омбудсмана на унапређењу родне равноправности.

¹ „Службени гласник РС“ бр. 72/2009; 20/2009; 20/2014 – одлука УС и 55/2014

Узорак и метод истраживања

У циљу прикупљања података конструисан је упитник који се састоји од 14 питања отвореног/затвореног типа (упитник је саставни део извештаја) и који је достављен националним саветима у Републици Србији.

Од укупног броја националних савета (21) податке је доставило 14 националних савета. У приказаној табели дат је преглед националних савета који су доставили податке и оних који то нису учинили.

Национални савет		
Албанаца	Египћана	Румуна
Ашкалија	Грка	Русина
Бошњака	Хрвата	Словака
Бугара	Мађара	Словенаца
Буњеваца	Македонаца	Украјинаца
Чеха	Немаца	Влаха
Црногораца	Рома	Савез јеврејских општина

*Легенда:

Одговорили	Ниси одговорили

Податке је доставило **14 националних савета²**, односно **66.7 одсто** од укупног броја националних савета.

² Исто.

Резултати

I ДЕО

У чланству националних савета националних мањина **пре** последњих избора³ за националне савете националних мањина, било је **укупно 98 жена**. Најмањи број жена (две) било је у **Националном савету словеначке националне мањине**, а највише (12 жена) у **Савезу јеврејских општина**.

У чланству националних савета националних мањина **након** последњих избора за националне савете дошло је до благог повећања учешћа жена, јер је њихов број нешто већи – **укупно 106 жена**, односно **осам жена више** него у претходном периоду. Најмање жена у чланству (пет жена) имају национални савети **немачке, румунске и украјинске националне мањине**, а највише их је у чланству Националног савета **мађарске националне мањине** (13 жена).

У наставку је приказана табела са упоредним прегледом броја жена пре и након последњих избора за националне савете националних мањина.

Национални савет	Пре последњих избора	Након последњих избора
Бошњака	11	11
Буњеваца	8	8
Чеха	5	6
Грка	3	6
Хрвата	9	9
Мађара	12	13
Немаца	5	5
Румуна	8	5
Русина	7	6
Словака	9	12
Словенаца	2	6
Украјинаца	4	5
Савез јеврејских општина	7	7
Македонаца	8	7
УКУПНО	98	106

Према расположивим подацима, након избора за националне савете националних мањина, у **три случаја чланице националних савета су вратиле мандат**. Жене су вратиле мандат у националним саветима **чешке, бошњачке и грчке националне**

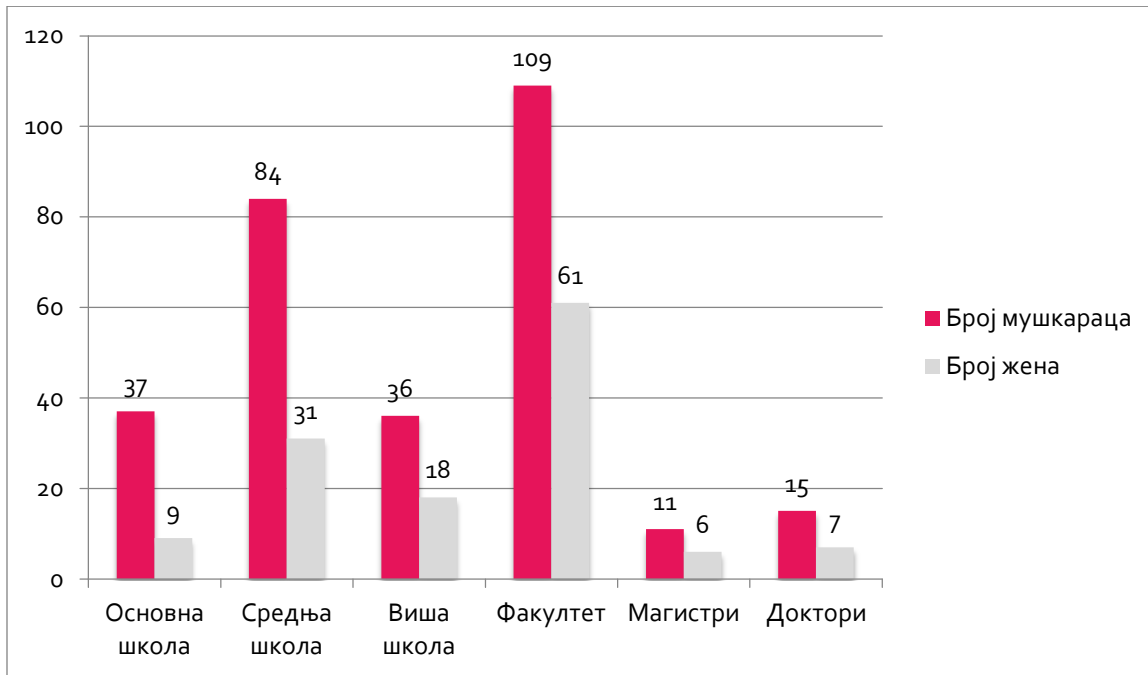
³ Избори за националне савете националних мањина одржани су 26. октобра 2014. године.

мањине, а ни у једном од та три случаја враћени мандат није добила жена. То није утицало на нарушавање процентуалне заступљености жена у чланству националних савета, тако да их је сада нешто више од трећине у националним саветима. Два национална савета – румунске националне мањине и Савез јеврејских општина имају испод 30% жена, два – буњевачке и словачке националне мањине имају више од 40%, а три национална савета – грчке, словеначке и чешке националне мањине 40% жена. У наставку је табела у којој је приказан број мушкараца и жена и процентуална заступљеност жена у националним саветима националних мањина.

Национални савет националне мањине:	Број мушкараца у чланству националног савета	Број жена у чланству националног савета:	Жене у НСНМ %	УКУПНО
Национални савет русинске националне мањине	13	6	31,6	19
Национални савет грчке националне мањине	9	6	40,0	15
Национални савет буњевачке националне мањине	11	8	42,1	19
Национални савет словеначке националне мањине	9	6	40,0	15
Национални савет бошњачке националне мањине	24	11	31,4	35
Национални савет чешке националне мањине	9	6	40,0	15
Национални савет хрватске националне мањине	20	9	31,0	29
Национални савет мађарске националне мањине	22	13	37,1	35
Национални савет немачке националне мањине	10	5	33,3	15
Савез јеврејских општина Србије	18	7	28,0	25
Национални савет словачке националне мањине	17	12	41,4	29
Национални савет македонске националне мањине	15	8	34,8	23
Национални савет румунске националне мањине	18	5	21,7	23
Национални савет украјинске националне мањине	10	5	33,3	15

Подаци о стручној спреми чланова и чланица националног савета

У графикону који је приказан у наставку представљени су подаци о стручној спреми (степен образовања) чланова и чланица националних савета националних мањина.

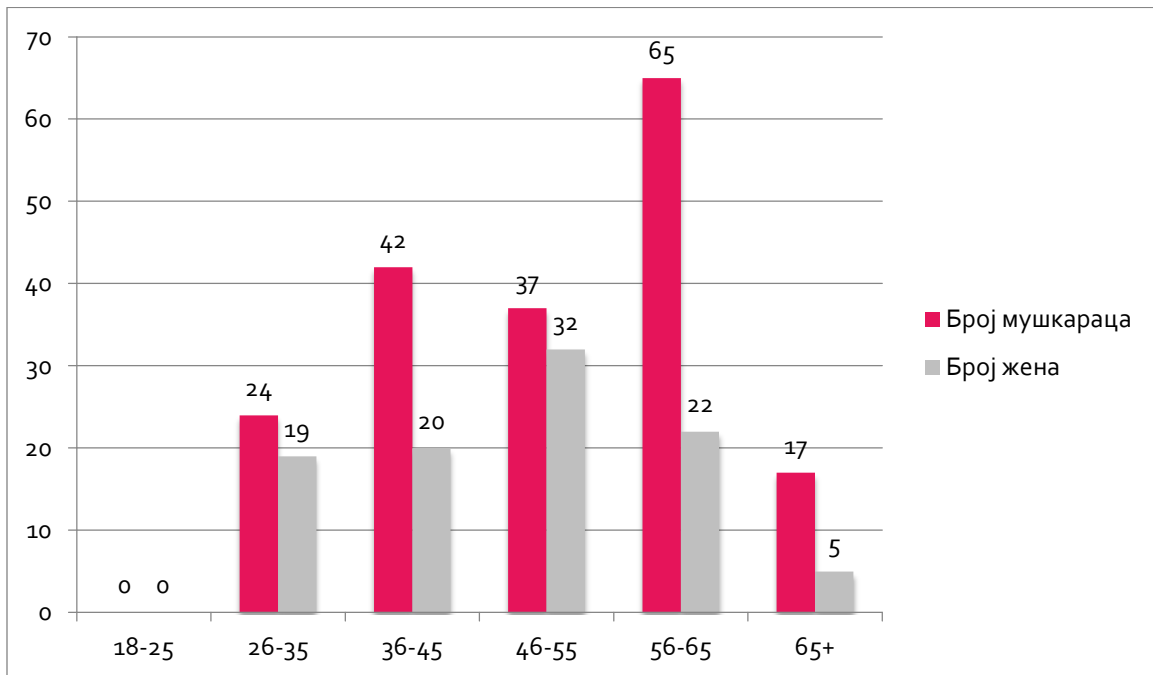

Упоредни приказ образовне структуре мушкараца и жена показује да је највећи број чланова и чланица са **средњом школом и факултетским образовањем**. Од 106 жена, њих 61 има високу стручну спрему – око 60%, док је у случају мушкараца тај проценат око 50 (од 205, њих 109 има високу стручну спрему).⁴ Број мушкараца са средњом школом је 84, док је број жена са средњом школом 31. Међутим, у образовној групи са основном школом број мушкараца је готово **четири пута већи** од броја жена са истим нивоом образовања.

Подаци о старосној структури чланова и чланица националног савета

Подаци о старосној структури чланова и чланица националног савета структурисани су према шест старосних група. У наредном графикону представљен је упоредни приказ старосне структуре чланова и чланица националних савета.

⁴ Укупан број жена које су чланице националних савета (106) не подудара се са бројем чланица по стручној спреми (132) због тога што су особе које су попуњавале упитник дале различите податке о укупном броју и у одговорима на друга питања.

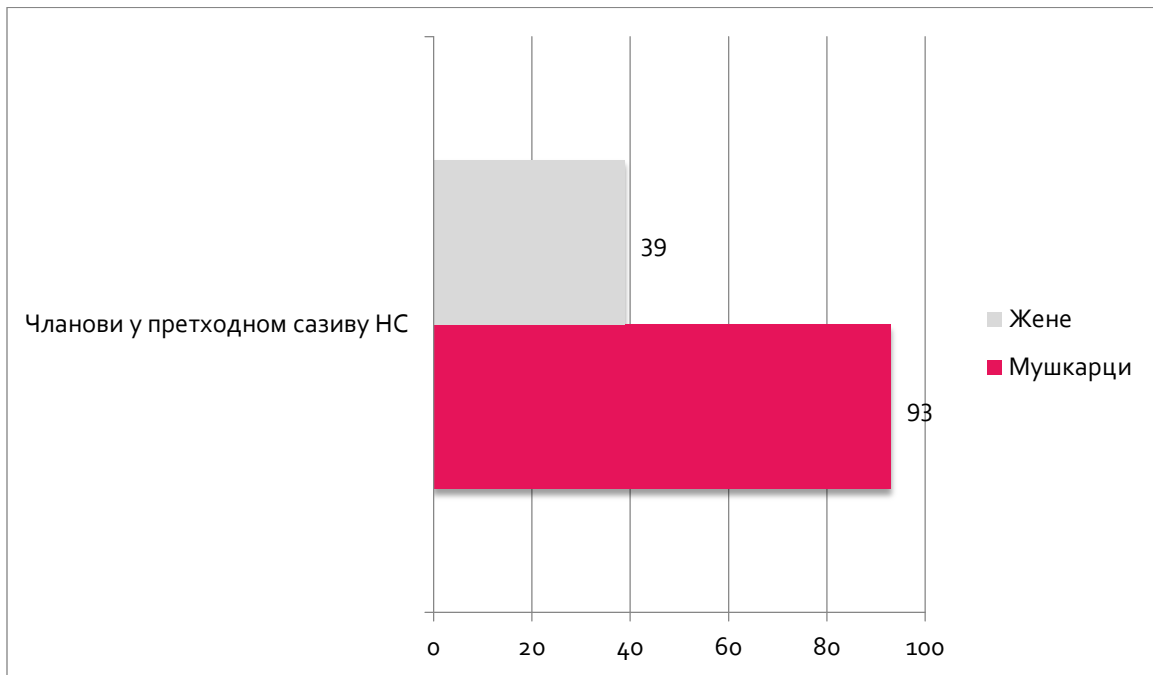

Упоредни подаци о старосној структури чланова и чланица националног савета показују да нема ниједног члана из прве старосне групе (између 18-25) година. Међу мушкарцима најбројнија је старосна група између 56 и 65 година (њих 65), затим између 36-45 година (њих 42) и старосна група између 46-55 година (њих 37).

Са друге стране, међу женама најбројнија је старосна група између 46-55 година (њих 32), затим старосна група између 56-65 година (њих 22). Број жена у старосним групама између 26 и 35 година, 36 и 45 година и 56 и 65 година је готово једнак – 19, 20 и 22 жене.

II ДЕО

Испитиван је и број мушкараца и жена који су и у претходном сазиву националног савета националне мањине били чланови националног савета. Подаци показују да је скоро три пута више мушкараца било у чланству и у претходном сазиву националног савета – број жена је 39, док је број мушкараца 93.

Када је реч о полу председника националног савета националне мањине, **значајно је већи број мушкараца – њих 12 (86%) у односу на број жена – само две (14%)**. Ипак дошло је до повећања броја жена на овом месту у односу на претходни период, када је само једна жена била на челу националног савета. Најмлађи председник националног савета има 36 година (мушкарац), док најстарији има 70 година (мушкарац).

Подаци о стручној спреми председника националног савета националне мањине показују да је највише оних са **вишом школом (четири) и магистратуром (четири)**. Три председника имају завршен факултет, два су доктори наука, док један председник има завршене мастер студије. Једна председница је магистарка, а друга је завршила факултет.

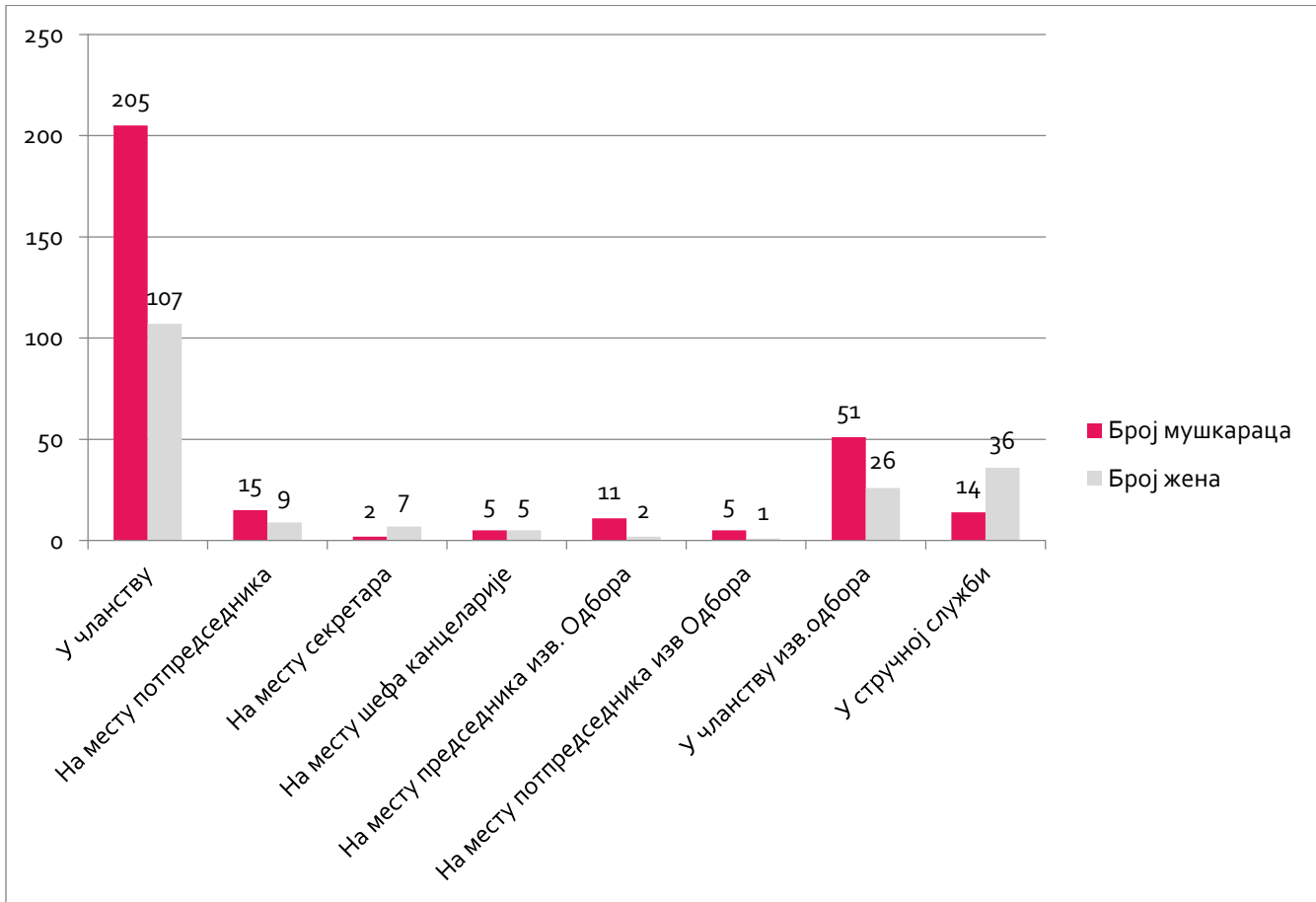

Подаци о занимању председника/председнице националног савета показују следећа занимања: *дипл. педагог, инжењер, економиста, доктор стоматологије, лекар, магистар књижевних наука, мастер технологије, менаџер у медијима и правник.*

Полна структура функционера / чланова и чланица у националном савету

Подаци о полној структури функционера и чланова националног савета показују да је број мушкараца значајно већи у односу на број жена. Тако је број мушкараца у чланству готово двоструко већи (205 мушкараца и 107 жена⁵), на месту потпредседника је 15 мушкараца и 9 жена. Уочљиво је да је, што је функција од нижег значаја у унутрашњој хијерархији националног савета, разлика између броја жена и мушкараца је мања. Тако је нпр. већи број жена на месту секретара националног савета (седам жена, у односу на два мушкарца). На месту шефа канцеларије националног савета је једнак број жена и мушкараца, док је у извршном одбору више мушкараца. Више жена је још само у стручним службама националних савета (36 жена према 14 мушкараца).

⁵ До одступања у укупном броју жена дошло је због различитих података које су дали попуњивачи упитника.

Информације о одборима

Подаци о полној структури председника четири одбора који се обавезно формирају у свим саветима показују следеће:

Назив одбора	Број НС који су формирали одбор	Председник одбора мушкарац	Председник одбора жена
Одбор за образовање	10 (71.4%)	4	6
Одбор за културу	11 (78.6%)	7	4
Одбор за обавештавање	11 (78.6%)	8	3
Одбор за службену употребу језика и писма	9 (64.3%)	8	1
УКУПНО		27	14

Kao što se iz podataka o polu predsednika odbora može videti, i u ovom slučaju je broj muškaraca gotovo duplo veći (27 muškaraca u odnosu na 14 žena). Zanimljivo je da je samo na čelu odbora za obrazovanje više žena (6 žena u odnosu na 4 muškarca)

III ДЕО

Поред одбора за образовање, културу, обавештавање и службену употребу језика и писма, поједини национални савети образовали су и друга радна тела (одборе, комисије и друга тела), а подаци о називима радних тела и полној структури чланова тела приказани су у табели у наставку.

Назив радног тела	Број жена	Број мушкараца
Радно тело за омладину	6	6
Радно тело за спорт	0	5
Радно тело за науку	0	5
Радно тело за управу и прописе	0	2
Пододбор за демографију	2	4
Актив учитеља	18	1
Стално тело за контролу и надзор	2	1
Радно тело за родну равноправност	6	1
Радно тело за омладину и спорт	4	3
Радно тело за сарадњу са Р. Македонијом	0	7
Радно тело за статутарно правна питања	4	3
Радно тело за надзор	0	3
УКУПНО	42	41

Као што се из табеле може видети, у овим одборима подједнако је мушкараца и жена, али је важно напоменути да је много већи број радних тела у којима нема ниједне жене. Са друге стране, нема радног тела у којем нема ниједног мушкарца.

Постављено је и питање да ли у оквиру националног савета постоји радно тело које се бави положајем жена и заштитом њихових права. Подаци показују да је број националних савета у којима овакво тело постоји изузетно мали. **Само три национална савета - хрватске, македонске и словачке мањине имају овакво радно тело, у односу на 11 који овакво радно тело немају.** Ради се о следећим телима:

1. Комисија за развој цивилног и невладиног сектора
2. Радно тело за родну равноправност (2)

На питање да ли је национални савет радио на повећању броја жена на местима одлучивања у националном савету и уопште у политици уочи избора за националне

савете, представници **девет националних савета одговорили су потврдно**⁶, један одречно, а у четири одговора је наведено да нису упознати са таквом информацијом.

Представници девет националних савета који су потврдно одговорили, наводе следеће начине⁷:

- „Кроз делегирање и кандидовање жена за национални савет.“
- „На изборним листама је било више од 1/3 женских кандидата.“
- „На свих седам изборних листа поштовано је правило о броју припадника мање заступљеног пола. У пост изборном периоду, Национални савет је у своје одборе за чланове и председнике именовано особе према њиховој стручности за конкретну област. У неким преовладавају жене, у неким мушкарци, а у неким одборима су једнако заступљене и жене и мушкарци.“
- „Приликом кандидовања на изборима за Национални савет и при одлучивању о додели функција је поштован принцип о мање заступљеном полу.“
- „Три жене су биле носиоци листа на изборима за нови национални савет.“
- „У складу са Законом о равноправности полова, и препорукама Омбудсмана.“
- „Укључивањем што већег броја на мјестима одлучивања, Позивање на сваки могући начин жена да се укључе у рад Вијећа у што већем броју.“
- „Укључивањем жена у активности везане за изборе националних савета, настојањем да што већи број жена буде међу електорима и на листи за избор Националног савета.“

На питање да ли национални савет спроводи кампање за кандидовање жена на изборима за национални савет, представници **осам националних савета одговарају потврдно**⁸, **четири национална савета истичу да нису спроводили такве кампање, док два представника националних савета нису упознати са таквом информацијом.**

Представници осам националних савета који су потврдно одговорили, наводе следеће начине⁹:

- Потпредсједница Вијећа - предсједник одбора за информисање је жена - предсједница одбора за службену употребу језика и писма је жена - у свим тијелима и одборима који планирају да се формирају планирано је максимално укључивање

⁶ Национални савети чешке, бошњачке, буњевачке, грчке, македонске, немачке, русинске, словачке и словеначке националне мањине.

⁷ Цитати одговора представника националних савета.

⁸ Национални савети чешке, бошњачке, буњевачке, грчке, македонске, немачке, русинске, словачке и словеначке националне мањине.

⁹ Цитати одговора представника националних савета.

жена - у свим плановима и програмима је планирано повећање активности у укључености жена на свим пољима.“

- „Биће укључени по стручности.“
- „Донет и спроводи се Акциони план за демографију, који се између осталог бави питањем.“
- „Међу првима Национални савет македонске националне мањине је формирао Радно тело за родну равноправност које има за циљ веће укључивање жена у јавни живот.“
- „Организовањем семинара стручних предавања и подршком организацијама које се баве промовисањем женских људских права.“
- „Повећање учешћа жена у раду НС.“
- „У плану је формирање радног тела за права жена.“

На питање да ли је национални савет спроводио кампање или активности промовисања женских људских права, представници **четири национална савета одговарају потврдно¹⁰**, њих седам одговара да такве кампање нису вођене, а три да нису упознати са таквом информацијом.

Представници четири национална савета који су потврдно одговорили, наводе следеће начине¹¹:

- „Инсистирањем на њиховом већем учешћу у јавном животу у својим срединама, организацијама и активностима Националног савета, као и њиховим учешћем на семинарима организованим на ову тему.“
- „Јеврејски закон - Халаха регулише права и положај жена у свим областима породичног и друштвеног деловања, породици, образовању, школовању, верским обавезама, хуманитарном раду, брачним односима, васпитавању подмлатка итд. Јеврејски прописи су такви да је јеврејска жена изузетно поштована и уважавана и сматра се стубом, како породице тако и саме јеврејске заједнице. Традиционално одношење према женама са дубоким поштовањем, које је регулисано и правним прописима, толико је дубоко уткано у свест и наслеђе Јевреја да нема потребе ни за каквим активностима промовисања женских права.“
- „Пружањем финансијске и организационе подршке, подршке организацијама које се баве промовисањем женских људских права.“

Када се ради о процени представника националних савета шта је потребно њиховом националном савету да би ефикасније спроводио активности усмерене на побољшање положаја жена и њихово веће укључивање у јавни живот, понуђени су следећи одговори, уз

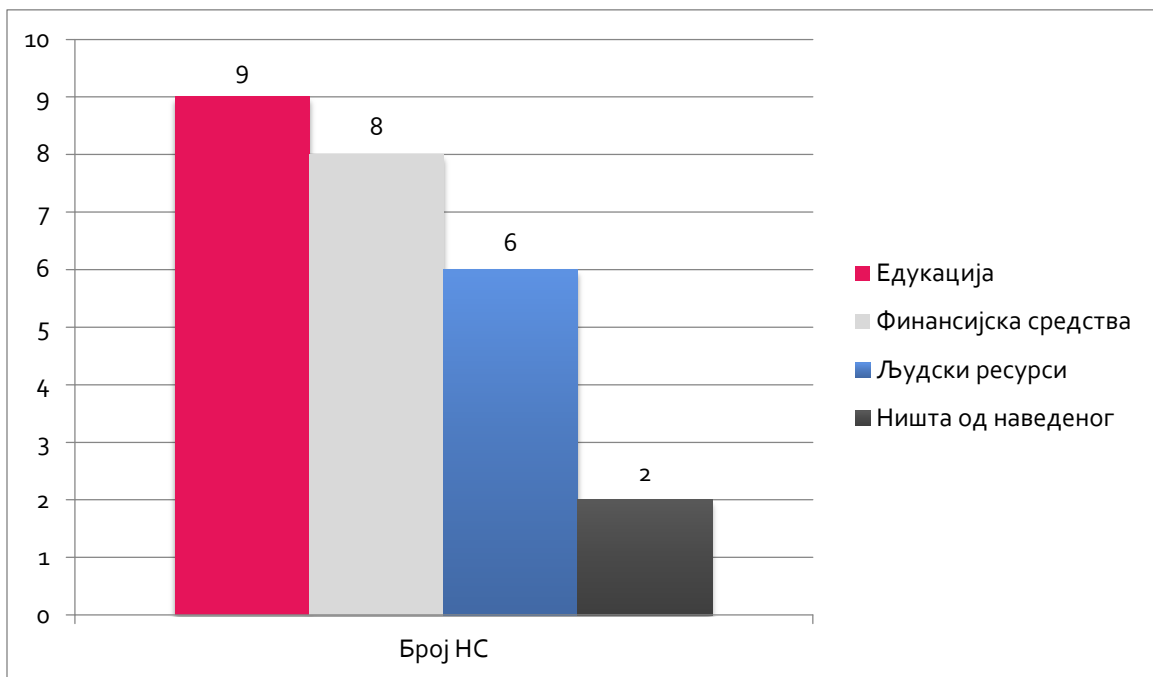
¹⁰ Национални савети бошњачке, македонске, словачке националне мањине и Савез јеврејских општина.

¹¹ Цитати одговора представника националних савета.

могућност навођења више одговора: **едукација, људски ресурси и финансијска средства.**

Према добијеним подацима, највећи број представника националних савета истиче да је најпотребнија

1. **Едукација (девет националних савета)**
2. **Финансијска средства (осам националних савета)**
3. **Људски ресурси (шест националних савета)**

Последње питање у упитнику односило се на могућност давања коментара, предлога или примедби. Представници четири национална савета дала су следеће коментаре/предлоге/примедбе¹²:

1. „Искрено и отворено одлучујемо по стручности. На пример, имамо 9 професора немачког језика, све жене.“
2. „О правима жена у оквиру националних савета треба говорити и мимо изборних кампања. Очекујемо већу подршку државних органа у овом сегменту (едукација, стручна литература и одређена финансијска средства за почетак рада).“
3. „Положај жена у русинској заједници никада није ни био дискриминаторски, нити је до сада било притужби на било какву родну дискриминацију. Национални савет Русина је до сада у неколико наврата одобравао финансијска средства за пројекте

¹² Цитати одговора представника националних савета.

удружења жена. Ниједан захтев није одбијен, увек се пронашло начина за пружање финансијске или друге тражене помоћи.“

4. „Сматрам да је добро спроводити овакве упитнике или анкете, у циљу што бољег функционисања друштва уопште и указивати и решавати на проблеме, уколико их има. Сви су једнаки по правима и обавезама, нека тако буде и у стварности.“

Закључно

1. Од укупног броја националних савета (21) податке је доставило 14 националних савета, или 66,7одсто.
2. Након избора у октобру 2014. године у чланству националних савета је 106 жена, осам више него у претходном периоду, односно, нешто више од трећине.
3. Најмање жена у чланству – пет имају национални савети немачке, румунске и украјинске националне мањине, а највише их је у чланству Националног савета мађарске националне мањине (13 жена).
4. Два национална савета – румунске националне мањине и Савез јеврејских општина имају испод 30% жена, два – буњевачке и словачке имају више од 40%, а три национална савета – грчке, словеначке и чешке националне мањине имају 40% жена.
5. Од 106 жена, чак 61 има високу стручну спрему – око 60%, док је у случају мушкараца тај проценат око 50 (од 205, њих 109 има високу стручну спрему).
6. Међу мушкарцима најбројнија је старосна група између 56 и 65 година (њих 65), затим између 36-45 година (њих 42) и старосна група између 46-55 година (њих 37).
7. Међу женама најбројнија је старосна група између 46-55 година (њих 32), затим старосна група између 56-65 година (њих 22).
8. Скоро три пута више мушкараца било је у чланству и у претходном сазиву националног савета – број жена је 39, док је број мушкараца 93.
9. Дошло је до повећања броја жена на месту председника у односу на претходни период, када је само једна жена била на челу националног савета. Сада су на челу националног савета две жене.
10. На месту потпредседника савета је 15 мушкараца и 9 жена.
11. Уочљиво је да је, што је функција од нижег значаја у унутрашњој хијерархији националног савета, разлика између броја жена и мушкараца мања. Тако је нпр. већи број жена на месту секретара националног савета (седам жена, у односу на два мушкарца).
12. На месту шефа канцеларије националног савета је једнак број жена и мушкараца, док је у извршном одбору више мушкараца. Више жена је још само у стручним службама националних савета (36 жена према 14 мушкараца).

13. На месту председника одбора дупло је више мушкараца него жена (27 мушкараца у односу на 14 жена). Занимљиво је да је само на челу одбора за образовање више жена (6 жена у односу на 4 мушкарца)
14. Поред одбора за образовање, културу, обавештавање и службену употребу језика и писма, поједини национални савети образовали су и друга радна тела у којима је подједнако мушкараца и жена, међутим, много је више радних тела у којима нема ниједне жене. Са друге стране, нема радног тела у којем нема ниједног мушкарца.
15. Само три национална савета - хрватске, македонске и словачке мањине имају радно тело које се бави положајем жена и заштитом њихових права.
16. На повећању броја жена на местима одлучивања у националном савету и уопште у политици уочи избора за националне савете радило је девет националних савета.
17. Кампање за кандидовање жена на изборима за национални савет спроводило је осам националних савета.
18. Кампање или активности за промовисање женских људских права спроводила су четири национална савета.
19. Националним саветима је најпотребније за ефикасније спровођење активности усмерене на побољшање положаја жена и њихово веће укључивање у јавни живот:
 - Едукација (девет националних савета)
 - Финансијска средства (осам националних савета)
 - Људски ресурси (шест националних савета)

Опште препоруке

1. Резултати избора за националне савете указују на потребу промовисања жена на местима одлучивања у овим телима, али и у одборима који су традиционално мушки и упоредно активно радити на повећању броја и ангажовања мушкараца у традиционално женским одборима
2. Национални савети треба да наставе да охрабрују ангажовање жена и активно их укључивати у рад националног савета
3. Потребно је да национални савети, самостално или у сарадњи са другим институција/организацијама, организују едукације о родној равноправности и женским људским правима
4. Национални савети треба да доприносе остваривању принципа родне равноправности у друштву и укључују овај принцип у све активности због чега је

потребно да чланови савета буду упознати са Законом о равноправности полова и другим покрајинским и националним прописима и стратегијама у овој области.